

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

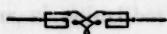
BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italianam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro unoquoque centimetro quadrato.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GREDTHERE ET WOLF

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS
AMERICAE SEPTEMTR.

Apud FRIDERICUM PUSTET
S. Sedis. Apost et S. Rituum Congr. Typogr.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM PUSTET

IN CANADA

Apud LIBRAIRIE GRANGER FRÈRES

VARSIAVIAE POLONORVM
Rakowickie Przedmiescie, 15

LONDON W.
28, Orchard Street.

NEW YORK
52, Barclay Street.

CINCINNATI
436, Main Street.

S. Sedis. Apost et S. Rituum Congr.
Typogr.

MONTRÉAL
1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

DE CULTU AC PRONUNTIATIONE LATINI SERMONIS	H. D. V. Pieralice.
DE LITTERIS ATQUE ARTIBUS CHRISTIANO MORE EXERCENDIS	I. Antonelli.
LUX IN TENEBRIS	A. M. Cerasoli.
DE MULIERUM ERUDITIONE APUD ROMANOS	G. P.
HYACINTHUS VERDAGUER	Forfex.
CAPRULANA INSULA	M. Belli.
DE « SYMBOLISMO »	Senior.
FABULAE SELECTAE FONTANII A IOANNE BAPT. GIRAUD LATINE REDDITAE	Fr. Xav. Reuss.
DE INFANTIBUS ET PUERULIS APUD INDOS AMERICAE	P. Alexis.
ANNALES	Poplicola.
PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS	Scriba.
LITERUM RECENSIO	P. Angelini.
AENIGMATA	E. R. Massey.

In secunda operculi pagina:

PROSPECTUS NOVAE SUBNOTATIONIS COMM. VOX URBIS A KAL. IULII
AD EXPLETUM ANNUM MCMII.

In tertia operculi pagina:

VARIA: Ephemerides, Diurna optima animo et corpori. - Hocne nunc
inter cultus, caeremonias, et ritus? - Pipionibus nuncis quid
obsit. - Enorme ovum, et nova avis. - Ioci P. d. V.

ROMAE

EX OFFICINA PACIS, PH. CUGGIANI

35. Via della Pace

MCMII

Giuseppe Francesco et Soc.
OFFICINA INSIGNE
MAGNGLYPTIS, GEMMIS CONCHISQUE CAELANDIS
PRAESERTIM IN REDDENDIS FIGURIS
PHOTOGRAPHICE EXPRESSIS
TEMPERANTIA IN SCUTIO — DILIGENTIA IN OPERE
ROMAE — Via Salaria, 129 — ROMAE

IBER (vulgo "ALBUM")
praecipua Urbis referens, pulcri-
tudine insignis atque, commen-
tarii *Vox Urbis* moderatore iubente, expresse
conflatus, apud eumdem commentarii ad-
ministratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87,
ven. lib. 1.50.

VOX URBIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE — Via Alessandrina, 87

THE SUBNOTATIONIS
EXPLETUM ANNUM MCML.

(Vid. in pagina speculi pagina).

URBIS ROMAE

PHOTOGRAPHICA EXPRESSIS

VARIA ET NUMERO ET PRETIO
VOX URBIS Administratorem.

LIBRO MONTE PROSPECTUS

Commentarii VOX URBIS dono datus est,
ad libelum singillatio L. 2.00

VOX URBIS Administratorem.

VIDE RECENSANT RULUS PROSPECTUS EXEMPLARIA
EX LIBRIS ACCIPIT PREMIO.

qui in Nordica America versantur vehe-
menter commendantis quod a Sodalibus Carmelitis
novissime institutum est ac regitur

COLLEGIUM SANCTI CYRILLI

ad liberalem eamdemque Christianam et nostrae
aetati aptam institutionem iuvenibus comparandam.

Prospectus studiorum et regularum, quae colle-
gium moderantur, petatur ab ipsius Collegii Pre-
side, 6413 Star Avenue (Woodlawn) — Chicago,
Illinois.

IL LAUDI LATINE IL CANTICO DEL SOLE

3. FRANCESCO D'ASSISI

Basilica degli Angeli, presso Angel. tip. della Ponzianella, 1297

libello praeferuntur praefatiunculam a Paulo Sabatier, viro
retulgo peritissimo, consuetudo continetur laudes latine cum inter-
pretatione italica, *Canticum Solis*, necnon illa Speculi perfectionis capita,
quae Canticis originem exponunt, allaque permulta. Libellum, quem proxime
alio libello, in Bibliothecam Franciscanam comparandam,
Basilicae Laurentioris, litteris tradidit doctor egregius, maxima editit cura.
Romae apud commentarii *Vox Urbis* Administratorem venit L. 0.50, in
perpetuo iuramento.

PHILIPPUS VITI Eques

MARMORARIUS

ROMAE - Via Alessandrina N. 51, 52 - ROMAE

Affabre sculpit quae sunt ad simulacra, altaria,
sacellia, aediculas, uti patet ex operibus erectis
aut refectis in Basilica Lateranensi, Liberiana,
Laurentiana extra muros, Transtiberina, Eudo-
xiana, etc.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/2.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE — Via Alessandrina, 87.

DE CULTU AC PRONUNTIATIONE LATINI SERMONIS

Amplissimo viro IACOBO TSETT, HYACINTHUS DE-
VECCHI PIERALICE s. p. d.

IUCUNDA mihi et collegis omnibus meis ea
fuere, quae de lingua latina legimus edita
in Americana urbe Valleyfield, atque illi com-
mentario *Revue Ecclesiastique* gratum ostendimus animum, prout sentiebamus (1), quinimo
et sentimus; non enim quod semel optimum
admisimus fideli pectore deponemus. Nunc au-
tem iucundiorum tuam vidimus epistolam in
eadem, quae simul agitavimus olim, potentissime
et amicissime coniurantem et conspiran-
tem. Iucundiora quidem, o Tasset mi, iucun-
diora nunc, inquam; nam iucundissima ventura
speramus, neque haec diu exspectanda, neque
ullo umquam obiice divertenda, quominus ac-
cidant, arbitramur;

*Quum tu praesertim magni pars maxima belli
Tela feras, pariter gnarus componere pacem.*

Atqui stetere coram dico, quae scripsisti in
commentario, eni nomen *la Coopération des
Idées*; et gratias tibi agimus maximas, fortasse
et relaturi si, quae in illo Campivallensi com-
mentario nunciantur, vera aliquando proman-
tut, coetu scilicet undequaque coacto, ad prin-
cipes cedendos canones, quibus, qua patet orbis,
unum idemque omnium in ore et auribus sit
sonus latini sermonis, neque idem hic aspere,
illuc huius, hinc vaste, illinc pressius andiatur,
nec ultra sit quod una eademque vocalis lit-
tera non modo sono fruatur suo, sed reliquarum
quoque vocalium sonos usurpet, et in medium
prodat.

Nos igitur, tuque haec bene noscis, qui no-
biscum labores, auctoritatemque tuam contulisti
hanc in metu, nos, qui primi commisimus
pelago ratem, et primi latini sermonis excel-
lentiam, deinde opportunitatem, aptitudinem ad
negotia quaeque gerenda ediximus, ab iis in-
terpretandis quae praeolo commisisti sociisque
nostris vulgandis minime temperari possumus:

In commentario, — scribis, — *la Coopération des
Idées*, kalend. Maiis edito, elucubrationem eru-
diti viri M. Secheresse (2) habui coram, qui
latinum sermonem viventem vigentemque lin-
guam existimat, et sententiam percepit, cui sunt
ius fasque, de lingua universalis, quam nunc
internationali appellare malunt, prolatam.
Agor itaque ad animadversiones quasdam tibi
mittendas, et nonnulla quibus facilius possis

in re hac diiudicare, quae bono excepturum
animo te spero, cum ipse quinque ab hinc annis
in eadem verser. Experientia teste, probatur sae-
culorum decursu universale eloquium non fa-
cile extingui, non interire. Qui Mahumeto obse-
quuntur, illa praesertim utuntur lingua, in sacro
illis *Corani* libro quae continetur; Indis in
deliciis manibusque *Sanskritum* est; ultimae
Orientis gentes morem gerunt *Kou-Wen*, sci-
licet illi stylo, qui gravissimis intra Sinenses,
iisdemque veteribus auctoribus olim placuit.
Age iam apud nos Europaeos latinus est sermo,
qui universalis et perpetuus habeatur, muta-
tionibus obnoxius nullis, non aurae popularis
patens arbitrio, tum fideliori sermone singula
semper enucleans, si cuiuslibet aetatis et gentis
ambulatoriis et errabundis quotidie placitis
comparetur. — Quae commentaria latina ubique
civitatum assurgunt, internationalia haec
officium et gratia, qua suscepta sunt adven-
tantia apud ephemerides plurimas, ne dicam omnes,
quid indicant nisi quemdam undequaque
reditum ad linguam latinam, quasi ad eam,
quae et captu usuque sit facilis, et vivax et
utilis communis consensu habeatur? Opus esset, —
uti probe notas, — periculosa plenum aleae ho-
mines cum hominibus omnino diversis genere,
educatione, cultu, moribus congregare, nisi prius
Minerva multiplici et prudentia praemonente
de singulis caveretur. At nullum circa latini-
tatem discrimen, nullus timor, nullum inde peri-
culum, nulla fraus, quum huius ministerio non
rudes homines, non vulgares, non barbari, sed
humanitate, cultu, doctrina, indole, ingenio,
moribus viri spectatissimi congregentur, iisque
usus eloquii huius illa suppedet commoda,
quibus et sua possint exteris communicare, et
ab externis oblata percipere. Triennio in civi-
tibus Iaponis moratus, — prosequeris, — mul-
tum incumbens in comparandos auctores, qui
habentur principes in Europa et apud Sinenses,
possum, id credo, cognita re et rei causis, de-
cernere, quod caput arbitror quaestiois omnis;
scilicet Europaeo, qui satis, uti par sit, ver-
satus fuerit, suaque fecerit, quae Cicero, quae
Caesar, quae Vergilius, quae Horatius, Titus
Livius, Ovidius, Sallustius tradiderunt, tantam
esse moralem amplitudinem, tantam esse sa-
pientiam ac disciplinam, quanta ad colloquia,
ad consuetudinem cum reliquis ex universo
humano genere sufficere videatur. Ubi prin-
cipes quotquot sunt auctores ubique terrarum suo
more loquuti sunt, prout ipsos decebat, ubi qui
hosce sequuntur vestigiis horum inhaerent, eo

usi dicendi et scribendi modo, more, stylo,
forma, quam « classicam » vulgo nuncupamur,
mirabile dictu!, quidquid proprium ac singu-
lare cuique genti est, quidquid quasi vestimen-
tum peculiare est, defluit, decidit, nec quid
restat quod universo humano generi non habeatur
commune.

Heic autem, Iacobe, quae tua est humanitas,
Vocis Urbis exemplum ante omnia profers, de
quibus gratias iteramus maximas; at pro exi-
mio illo opere tuo, quo indefessus quod bonum
faustumque futurum latinitati sit toto Marte
tueris, te numquam satis nos laudare possumus.
Tu enim humano inservis generi, omnium bono
atque utilitati inservis dum ad unitatem pristi-
nam genus ipsum curas reducere, quod Roma
congregavit olim humanitate, bonis artibus, in-
ribus, cultu; aemulationes, invidiae divisorunt.

Sitque interim inter sapientes saltem sermo-
nis unitas, sit sonus idem verborum, quibus
separatae Oceanis Alpibusque et solitudinibus
gentes, se tamen ex una familia esse cognos-
cant. Assurget mutua caritas, e fraterna ser-
mocinatione exardescet, cognoscent populi se
quidquid habent, quod homine dignum sit, ex
hac Europa, ex hoc Latio, ex hac Roma su-
cepisse, nam et Americanae Australes ac Bo-
reales civitates sermone indicant suo unde sint
ortae, ne quid de coloniis dicam per Australiam, per Asiam, per Africam late diffusis.

Quod si ea aliquando efficiantur quae lon-
dinense diarium *the Tablet*, de re pulchre
loquens proponebat ut oecumenicus quasi con-
ventus congregaretur ad uniformem pronun-
tiationem diversas inter gentes, romanae instar
pronuntiationis latinae, assequendam, siquid
nostra profutura videantur, circa rationem rei
consequendae, quae in *Voce Urbis* superioribus
annis edidimus, precor te qui tanta polles
auctoritate, ut ea revoces, ferasque in medium,
ut, undequaque faciliora methodo cogentes, id
unum faciant, quod optimum et facillimum
existimabunt, nec quisquam locum nobis usur-
pet in iis quae primi suscepimus, tentavimus,
modumque obtinendi subiecimus lectoribus, id-
que potissimum illa serie litterarum et lucubra-
tionum, quas cum Sordet, cum Macra, cum Dos-
wald et cum plurimis Europae orbisque viris
eruditissimis, tecum denique, Pallade bona,
triennio ferme agitavimus. Ut enim sua cuique
stet laus, hoc iustitiae est; quid si benevolen-
tiam et in hoc flagitemus? Iustitiae officium
benignitatis accedit, quod pulcherrimum tibi
et aliis fore speramus. Vale.

(1) Cfr. n. XII.

(2) Cfr. *Vox Urbis* sup. num. XII.

AD MAGIS MAGISQUE

“VOX URBIS,, COMMENTARIU PROPAGATIONEM AUGENDAM

NOVA INDICTA EST SUBNOTATIO

**DIS IN MENSE JULIO
A KALENDIS IULII USQUE AD EXPLETUM ANNUM MCMX
(NUM. LXX-XXV).**

UT ACCEDERE OMNES POSSINT

SUBNOTATIONIS PRETUM CONSTITUTUM EST:

Libel. 2.50; Mar. 2; Sch. 2; Rubl. 1; Cor. 2 $\frac{1}{2}$.

**Qui insalita, gratuita paene, huius con-
sociationis ratione frui volunt, nulla inter-
posita mora, nomen suum cum pretio recto tramite
mittant ad**

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII "VOX URBIS", POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM.

ROMAM, via Alessandrina 87

atramentum sole candidius et fulgentius celebratum; habes tot denique insana, quae fatuus decerent potius homines, et amentium voces potius, quam eruditorum elucubrationes viderentur. Res igitur in promptu est et prae manibus; causam, unde ista oriantur, nescimus, qua interea rectum iudicium rerum omne subvertitur, et mendacium, quo gravius et grandius et patens, eo magis candidae veritati antefertur.

Optime facturus autem ille putandus est, qui, occasione arrepta, debitum veritati reddat locum, atque in honorem revocet pristinum solio suo deiectam. Cui quidem sententiae gerens morem hic ego scripsi adversus eos, qui romanis matronas, immo et adolescentulas, turpis ignorantiae nota inurunt, easque rudes omnino et humanioris cultus prorsus expertes dicitant, hand aliter ac si de pecudum vilissimarum specie ageretur, quasi non eadem, qua aequales nobis mulieres, indole, tunc et ingenio uterentur.

Et primum dico, quod commune omnibus haberi potest, scilicet ab effectibus virtutem probari causarum, nam

*Fortes creantur fortibus, et bonis
Est in iuvencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroce
Progenerant aquilae columbam.*

Quae itaque ab ortu matres educabant ad annum fere decimum liberos, excolebant moribus, augebant rerum cognitione multiplici, prout aetas et conditio ferebant, quantae dicendae sunt si Brutus, si Menenios, si Horatii, victoris Curiatorum, patrem optime pro filio diceptem genuerunt, si tot dedere duces quot filios reipublicae, tot consules, dictatores, tribunos mirabiliter sedantes alloquio multitudinem populi concitata, mirabiliter incendentes verbo et cientes in pugnam et victoriam exercitus, mirabiliter iura constituentes eximia, et summa iurisprudentia Romanum imperium administrantes! Cultus ergo in his erat, quo dignae habentur consortio et domo clarissimorum virorum, quibuscum iungendae erant coniugio, quibusque ex his nulla displicuit; nam ad VI usque sacerdum sine ullo divortio Romana res crevit.

Atqui virtutes inter ceteras, quae pulchra laudatur, illa est qua romanae matres Latini sermonis integritatem et gratiam servarent una cum romana illa maiestate coniunctam, qua et recte facere a maiorum exemplis, quae narrabat mater, ediscerent liberi coram imaginibus avorum, quae servabantur in atrio, et patriae ritum sermocinationis acciperent, ne ad honores semel evecti, alloquuntur cives suos, hisce non Romani sed exteri viderentur.

Prima igitur eruditio ac disciplina Romanae adolescentulae illa erat, quae latinam linguam spectabat, nec modo linguam, id est voces et vocabula, sed etiam pronuntiandi modum. Qua in re Cicero (1) ubi dixit: « Ut Latine loquamur non solum videndum est ut verba efferamus ea, quae nemo iure reprehendat, et ea sic et casibus, et temporibus, et genere, et numero conservemus, ut nequid perturbatum, ac discrepans, aut praeposterum sit, sed etiam lingua, et spiritus, et vocis sonus sit ipse moderandus », addit: « Tuus me sonus et suavitas ista delectat..., hanc dico suavitatem, quae exit ex ore; quae quidem, ut apud Graecos, Atticorum,

sic in Latino sermone, huius est Urbis maxime propria.... Evidem (prosequitur Crassus) cum audio soerum meam Laeliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem (1) conservant, quod multorum sermonum expertes ea tenent semper, quae prima didicunt), sed eam sic audio ut Plautum mihi, aut Naevium videar audire. Sono ipso vocis ita recto et simplici est, ut nihil ostentationis, aut imitationis afferre videatur; ex quo sic locutum esse eius patrem iudico, sic maiores; non aspere, non vaste, non rustice, non hiulce, sed presse, et acquabiliter, et leniter ».

Habemus hic igitur aliquid, quo, utriusque Scipionis tempore, — ea enim vixit Laelius aetate, — Romanae adolescentulae imbucentur; domi quidem, accitis doctricibus; matribus, amitis aviisque exercentibus praecepto, provocantibus exemplo. Sed nunc ex egregio pariter auctore andiamus quibus disciplinis insuper augerentur: « Erat Sempronia, quae multa saepe virilis audaciae facinora commiserat. Haec mulier genere atque forma, praeterea viro atque liberis satis fortunata fuit. Litteris graecis et latinis edocta, psallere, saltare elegantius, quam necesse est probae » (2). Nota hic lector necessarium esse probis puellis feminisque optimo genere natis latinas graecasque callere litteras, psallere, saltare. Sequitur idem scriptor: « Ingenium eius hand absurdum; posse versus facere, iocum movere, sermone uti vel modesto, vel molli, vel procaci; prorsus multae facetiae, multusque lepos inerat ».

Nihil ergo deerat iis, quod nostras ornat mulieres; nam addere quae propria mulieribus sunt, scilicet « colo, calathisque Minervae feminineas ex unguiculis assuevisses manus » credo supervacaneum et ferme inutile. Haec autem Sempronia Ciceronis ipsius occupabat aetatem.

Aetatem vero summi viri sequuta est Hortensia, Hortensii oratoris filia, quam non modo iis exscultam, quae necessaria ad romanae puellae eruditionem ducebantur, iuxta Sallustium, sed etiam iura et oratoris propria callentem tradit Valerius Maximus in suis moralium exemplorum libris (3): « Quae, cum ordo matronarum gravi tributo a triumviris esset oneratus, nec quisquam virorum patrocinium eis accommodare auderet, causam feminarum apud triumviro et constanter et feliciter egit; representata nam patris facundia impetravit, ut maior pars imperatae pecuniae his remitteretur. Revixit cum muliebri stirpe Quintus Hortensius, verbisque filiae adspiravit, cuius si virilis sexus posteri vim sequi voluissent, Hortensiana eloquentiae tanta haereditas unius feminae actione absissa non esset ». Haec ad verbum placuit referre, ut Hortensio Ciceronis aemulo gloriose esset honor. De reliquis apud Romanos iurisprudentia insignibus mulieribus satis esto nomina innuere, quae Valerius idem eodem capite notat, nempe Amesiam et Afraniam. Quid vero de Lautronia apud Iuvenalem dicente de se et romanis matribus:

*Numquid non agimus causas? Civilia iura
Novimus, et multo strepitu fora nostra (4) movemus?*

(1) Alibi: « latitatem ».

(2) SALLUSTIUS, *De coniuratione Catilinae*.

(3) Lib. VIII, cap. III.

(4) Alibi: « rostra ».

Audiemusne Plinium Corelliae Hispulae suae scribentem familiari epistola laudes? Et quidem hasce scribit Hispulae socii sui sorori, quae Corelliam educaverat: « Non dubito maximo tibi gaudio fore quum cognoveris dignam patre, dignam te, dignam avo (Corelliam) evadere. Summum est acumen, summa frugalitas; amat me, quod castitatis indicium est. Accedit his studium litterarum, quod ex mei caritate concepit. Meos libellos habet, lectitat, ediscit etiam. Qua illa sollicitudine quum videor acturus! ; quanto, quum egi, gaudio adficitur!... Eadem, si quando recito, discreta velo, sedet, laudesque nostras avidissimis auribus excipit. Versus quidem meos cantat, formatque eithara, non artifice aliquo docente, sed amore, qui magister est optimus » (1). — An audiemus Sidonium Apollinarem de Lucano poeta referentem, Polliam eius uxorem certatim cum ipso septem primos *Pharsaliae* libros composuisse, carmina sibi usurpante meliora Lucano? — Anne Falloniam Anieiam Probam poetriam praetermittemus, quae ita singulas Vergilii voces mente possidebat, ut, si loqueretur, si scribebat, semper Vergilianis hemistychiis uteretur, quod perspicuum est in illo poemate, quod de Christo compositum, inusvis veluti lapidulis, Vergilianis versibus, modo dimidiatis, modo integris, mirabiliter texelatum? (2). — Et quanta Veturiae eloquentia erat, quae filium Coriolanum ab incepto diruendae Urbis una dimovere potuit brevi usa colloquio?... Semper credidi sententias matronae huius restitisse aeternas in traditione populi, in privatis archiviis, in annalibus sacerdotum; impositas hasce Livio credidi recordatione communi, non imposuisse eas Veturiae Titi Livii artem.

Quanti denique vel antiquitus Romana mulier haberetur, inde patet quod vel rege Romulo leges latae sint ad honorandas romanis mulieribus, eoque processum sit, ut cives romani omnes, senatoribus non exceptis, dexteram obvianti Romanae cedentes, viam dare deberent; insuper ut fas non esset satelliti capere hominem romanum eadem rheda cum uxore vectum. Plura huiusmodi omitto, quae in vita Romuli refert Plutarchus. Atqui ubi honor, et causa honoris aut habenda, aut suspicanda est. Num turpes honorantur asellae? Credamus igitur Tullio scribenti: « Romuli aetatem venisse scimus inveteratis iam in Italia litteris et disciplinis », et rideamus de iis, qui Romanos, Romanasque illas priscas, rudes rerum, ignaras, barbaras sibi fingunt, aliisque suadere conantur, credo ut suis maioribus blandiantur.

Anacephaleosim, Iuvenale praeeunte, confiam, qua veluti summam habemus institutionum aliarum, quibus Romanae adolescentulae exercebantur. Poeta hic enim consilium iuveni praebens, qui de uxore eligenda et ducenda cogitabat, haec monet:

*Non habeat mulier, tecum quae iuncta recumbet,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat entymema, nec historias sciat omnes.*

Hinc ergo probatur quibus erudirentur passim disciplinis Romanae; scilicet dicendi genere, id est arte oratoria; dialecticae praeceptis, id est philosophiae doctrinis; historia denique

(1) C. PLIN. CAECIL. SECUNDI, *Epist.*, lib. IV, 19.

(2) Cfr. *Vox Urbis*, an. IV, n. XVII.

DE LITTERIS ATQUE ARTIBUS
CHRISTIANO MORI EXERCENDIS.

QUAE dixi, lectore, anno hoc ipso in commentarii nostri numero VII, de spe qua erigimur renovandarum artium liberalium in Christo, ea volunt pliehi tradi documenta, quo ipsa sciat quidnam inter pulchri opera bonum atque utile tribuat civitati, quid plausu excipiendam, quid auctoritatem censorie. Iamvero multi nutant, plerique inconti hacent animo, quid maxime licet novi hac vice nisi angustari, quid ars hæc nova, quae a Christo vocare non dubitamus, requirat, quid hinc illi sit bonum, quid necessaria, quid intima. Hisce stantibus fit, ut inepta nullum manu et ipsi dubitent quo operam suam transirent, utrum, si quod mente conceperint, eoque calamo aut marmore expresserint in bo-

rum, ut vatum feste et superius quicquam excocerint.

Investigatur memorare aperi, planeque affirmare magis aliud esse artibus liberalibus exercendis, non religioni diffundentibus, aut divulgandae vano. Multis enim ignorantibus, quo pleniori sensu Christiana civitate loqui possemus, hanc immo

enigiam simplicem ambitum, quam vivere arbitruntur, nonque tacent aut supplicationes ritusque separationis, poteris omnia mentis aut operis profanae esse omnino existimare, cum, ut Sacerdoti viri annoverant, omnia in Dei gloriam hand fuerit susceptus.

Agit res longo alter sese habet, ita ut

autem sit liberes aenea honestae vitae propositi, quicquid in provehendos mores conseruantur, christianæ civitatis mores non

proprium, sed necessarium artificem. Si vero quod pulchrum est spectantes

malum, non uni aut alteri factioni addictus, sed omnes vires libenter excipiens, qui ad laborare tanto facinori valuerit. Qui pravas impurasque lectiones atque tabulas fastidiunt, qui paganorum dñis irrident, qui novam avertit civitati illucescere diem caritatis atque pacis, omnes simul manus conferant: sunt enim omnes Christiani qui Christi præcepta sequuntur, atque eius exempla diligunt. Hoc ritu artes liberales concordes animos faciunt; contra publicarum rerum eura passim dividit: haec movetur in dies, mutatur, convertitur; illae, una cum summa pulchritudine, qua gignuntur, aeternae manent.

I. ANTONELLI.

LUX IN TENEBRIS

COETVM · HIERONYMANVM
AVSPICE · LEONE · XIII · P · M
XXV · PONTIFICATVS · ANNO · LABENTE
INTER · ITALICAE · LINGVAE · POPVLOS
EVANGELIORVM · CODICIBVS · VVLGANDIS
FAVST · FELICITER · CONSTITVTVM
DEVS · BENIGNE · SOSPITET · ATQVE · FORTVNET
VT · QVOTQVOT · CHRISTIANO · CENSENTVR · NOMINE
GENVINO · CHRISTI · SENSV · IMVNTI
ET · CLYPEO · FIDELI · ROBORATI
HOSTILES · VNDEQVAVQE · INGRVENTES · INGESSVS
PROPVLSENT · PROFLIGENT · VNIVERSOS

Romulae stirpis genus auspicatum,

Te, Numa, ut patrem colit, et severam
Moris ad normam populum Quirini

Fingere doctum.

Iura descripsit celebrata terris

Magnus Actaeis animus Solonis;

Fortis acceptos retulit triumphos

Sparta Lycuro.

Quid canit Viam India? quid remotum

Litus eum monitis superbis

Quae dedit Confucius? immerentes

Tollere honore,

Desinant gentes: radios ut inter

Terit obscuras nebulas poloque

Palluit Phoebus, tenuata languet

Lucis imago.

Fulent ast tandem aethere sempiterni

De sinu Patris iubar aſſuturum:

Fit caro Verbum, prius irrepta

Verba locutum;

Verba damnatae soboli salutis

Pignus aeternae, sacra quippe dio

Corde manarunt, superisque donis

Annis inundans.

Horrida infestis repribus, vagisque

Quae feris olim patuit cubile,

Ecce fert vernos nova terra laeto

Gramine flores.

Cernitis puros scopulo efflentes

Quo sedet Pastor latices Supremus? (1)

Clavibus dexter Petrus, inde Paulus

Ense tremendus

(1) Prae oculis hic habeas, rogo, candide lector, quae in perpetuatis Christianorum templis, pictura vel, ut plurimum, musivo effingebantur, qualia in summa fronte basilicas S. Pauli extra muros, miro nunc opere restituta, videre licet.

Adstat, intactas reserare lymphas
Gentibus iussi; pariterque sacri
Fronte sublimi proceres senatus,

Agmina Christi

Tingere experti genitalis undae
Fonte inexhausto: Solimae hinc verenda
Arx et hinc clivis memoranda septem

Roma renidet.

Hic oves circum scatebras perennis
Stant aquae, obtutu cupidaeque in uno
Ore depositum sidente dulcis

Pabula vitae.

Vena vitalis laticis per orbem
Spargitur late; bibit unde saevus
Parthus atque Indus, bibit efferata

Ultima Thule.

Praescius quondam prope Chobar amnum (1)
Quattuor mira specie figuras
Viderat Vates, rapiente nimbo

Nubis et ignis.

Bos, leo, praeceps aquilae volatus,
Vultus ex Adae genitis, remixto
Fulgure electri, rapidis secabant

Aera pennis.

Una vox cunctis: - Super astra Sanctus,
Sanctus aeternis celebretur annis;
Sitque lux Christus bona semper orbi

Nuncia pacis!

ALFONSUS M. CERASOLI S. I.

DE MULIERUM ERUDITIONE
APUD ROMANOS.

PLURES, ne dicam omnes, plerumque mirari solemus quod fatum inexplicabile sit non modo rebus humanis, sed vel ipsis dicendi modis, proverbiis atque sententiis. Quum enim ius que rebus praeceps debeat, videmus interdum crescere iniusta, augeri iniuria res publicas, ditari latrocino privatas; et quum veritas et reotum bonumque tantummodo debeat sermones multitudinis et opinione pererebescere singulorum, facilime abiiciuntur sine rumore, sine fletu; et falsa, nocentia, obliqua veritatis et rectitudinis et bonitatis obtinent locum. Anne et hoc unum? Eadem in artibus optimis, eadem in litteris recurrit labes; nam ab aequo pugnandi ac dolandi genere ad ambitiosa quædam proceditur, quibus vitium est a distorsione corporum, ab excessu coloris, ab incredibili quædam summa rerum vel in simulacro uno, vel una in tabula coacervatarum.

Atqui haec illo tempore præstantissima censabantur!... Quis nescit XIII a Christo saeculo illum e scriptoribus optimum indicatum, qui candidiore stylo, qui simplicioribus verbis uteretur? Et vides XVI saeculo illos præceps ceteris, illos communi plausu ad sidera usque et ultra elevari, qui abstrusas, qui contradictentes, qui ab hominum ritu modoque remotas metaphoras, immo sententias protulissent: habes enim sudantes flamas ad liquefacienda metalla, quibus regi statuae conflarentur; habes orbem terrarum tormentis bellicis ad instar pilae intorquendae commissum; habes cælestem cucurbitam prædicatam lunam; habes

(1) Visio Ezechielis prophetae, quam Ecclesia de quaque evangeliorum scriptoribus passim interpretatur.

gentibus, praecipua animi comitate, domi forisque, optime meriti sint. Tunc enim caprulana gens, opibus valida, ad gloriam Venetorum reipublicae, marium imperia portentem, plurimum contulit, cui iam a primo ortu sororius vinculo adstricta intemerata fidem et amicitiam perpetuo servavit. Sed ad propositum revertamur.

Initio saeculi V Gothi, Unni aliique Germaniae populi, sine tectis ac sedibus passim vagi, ad ruinam et vastitatem Italiae, superatis prae-ruptis Alpium iugis, ceu « rapidus montano flumine torrens » ruere cooperunt. Quamobrem, rapinarum et caedis metu in dies percrebrente, totque efferatorum hominum bellis pressi, terrestres Veneti cum Iuliae Concordiae incolis in caprulenses lacunas, Aquileienses Gradum confugunt (CCCCVII). Hisce in sedibus, novi hospites, tum a Caprulensibus, tum a Graden-sibus benigne excepti, commorati sunt, quoad, tam turbido discusso temporis nubilo, cuique suam in patriam redeundi facul-tas data est. Verum serius, Attila adventante, idest anno CCCCLII, postquam frustra sustentatum est, iterum Aquileienses Gradum, Concordienses in Caprulanam insulam effugium petere coacti sunt. Ita Caprulana insula propediem incolis celebris opumque dives, cum ex finitimarum calamitate aliquod nomen deensque sibi acquisivisset, causas et fontes amicitiae et fidei, qua Venetorum reipublicae non umquam in officio permansit, in ipsa eaque felicissima naturae loci condicione sortita est, quippe quae ex se tot patria profugorum incolumenti, citra spem, peropportune cavis-set.

Communis inde libertatis pa-cisque studio incensi, Caprulen-ses cives ad constituendam rem-publicam aggressi sunt, atque, more romano, ex Patribus consules creati: quae rei publicae administranda ratio in omnibus Venetorum insulis obtinuit. Quin etiam, quo magis vires in unum coalescerent, cumque ea-dem lingua iisdemque institutis ac legibus ute-rentur, factum est ut omnes venetarum insula-rum incolae foederatam inter se societatem ineundi consilia caperent, cui proprium unius-cuiusque gentis concilium per Tribunos praesasset. Caprulenses itaque tribunum sibi elegerunt ex inlustri Copperum familia, quam gente Fabricia ortam, ob adversa temporum adiuncta, quae supra diximus, Concordia in Caprulanam insulam habitatum concessisse ferunt.

Praecipua annua Caprulensium alimenta, tum temporis, ex venatione, piscatione, salis negotiatio-ne agrorumque cultu prodibant. De rerum nanticularum scientia et usu atque de aedifican-darum navium arte, saeculorum VI et VII monu-menta exstant: constat enim Cassiodorum, Theodorici regis socium omniunque consiliorum administrum, onerarias naves ab insularum venetarum tribunis maritimis, belli causa, petiisse.

Ducali autem imperio Venetiis constituto, in Caprulana, ut in ceteris insulis, tribuno Gastal-

dio, sive Dueis procurator, suffectus est. Sin-gulis annis, Venetorum Dux, iurisdictionis causa, Caprulensem et Gradensem insulas invisebat, eumque principes cives, certo et definito navium numero (*barche piatte, gondole et peote* quas Itali dicimus) comitari tenebantur. Gastaldioni ducali, progrediente tempore, *Praetor* (Italice *Podestà*) publicae rei gerendae successit; quae nova imperii ratio usque ad Venetae reipublicae excidium immutata stetit (MDCCXCVII).

Civilis rei publicae procuratio inter optimatum et popularium hominum imperium medium quiddam tenuit; saepe vero, factionum certa-mine, idest nobilium (vulgo *Maggior Arrengi*) et plebeiorum (*Minor Arrengi*), aliquid de le-gibus derogatum est. Die XVI a. kal. Iunias, anni MDCCXCVII, qua die Gallorum copiae in Caprulanam insulam ingressae sunt, Napoleon cognomine Magnus venetae dominationi finem fecit.

Nunc, quoniam Caprulanae insulae originem,

I. Aeg. Falcetta, sive *Falconetta* (MDXLII), Cingulis, in Marca Anconitana, natus, qui a Pio IV ad Bertinoriensem Ecclesiam, in ro-mana provincia, translatus est. Sacrosancto Con-cilio Tridentino interfuit; de eo Pallavicinus miris praedicat landibus.

II. Ludovicus de Grigis, Min. Observ. ref. (MDCI). Hic, vitae sanctitate ac probitate clau-rus, in plerisque pessimi exempli corrigendis irrevocabilem animi constantiam ostendit.

III. Franciscus e Marchionibus Trevisan-Suarez Ecclesiae caprulanae sapientissime praefuit ab anno MDCCXXXVIII ad annum MDCCCLXIX, quo anno, cum forte Venetiis ver-saretur, ibidem vitam obiit. Illinc in Caprulanam insulam translatus, sepultus est in sacra aedicula, quae B. Virginis ab Angelo inscribitur, cui denuo ex integro aedificandae, sua et populi stipe, sedulam operam dederat.

IV. Stephanus Dominicus e Comitibus Sce-riaman, Ord. Praed. (MDCLXXVI), quem poste Clodiensis ecclesia episcopum excepit, altaria S. Spiritus et S. Antonii in cathedrali eccliesia iamdudum collabentia suis sumptibus restituit.

V. Joseph Maria Peruzzi (MDCCXCV), Venetiis ortus, qui Clodiæ, anno MDCCCVII, Sce-riamanio e vivis sublato successit: huius incliti praesulii discessum caprulenses cives aegerrime tulerunt, quod praestanti liberalitate in pauperes omnium animos sibi devinxisset.

Caprulana dioecesis, Torcellanae, Cenensis et Concordiensis dioeceseon finibus continebatur. Episcopi quotiescumque cathe-dralem ecclesiam inviserant, id est in anno, diebus festis Pascha-tis, Assumptionis B. M. Virginis et Dominicæ Nativitatis, unum mensem, ad potiora negotia ex-plenda, morabantur; reliquam

anni partem Venetiis, aut alibi, vitam degebant. Quae consuetudo, sane improbanda, cum catho-licae ecclesiae legibus de sede stabili et certa aperte repugnet, causa fuit cur, antistitum se-gnitia, mali mores non raro uberrime succe-verint. Id probrum vero non omnibus capru-lensibus episcopis iniiciendum esse fatebimur, quod ex eis nonnulli, inter quos eminent Suarez, sibi commissam plebem, continuo, optima di-siplina instituerint.

(Ad proximum numerum).

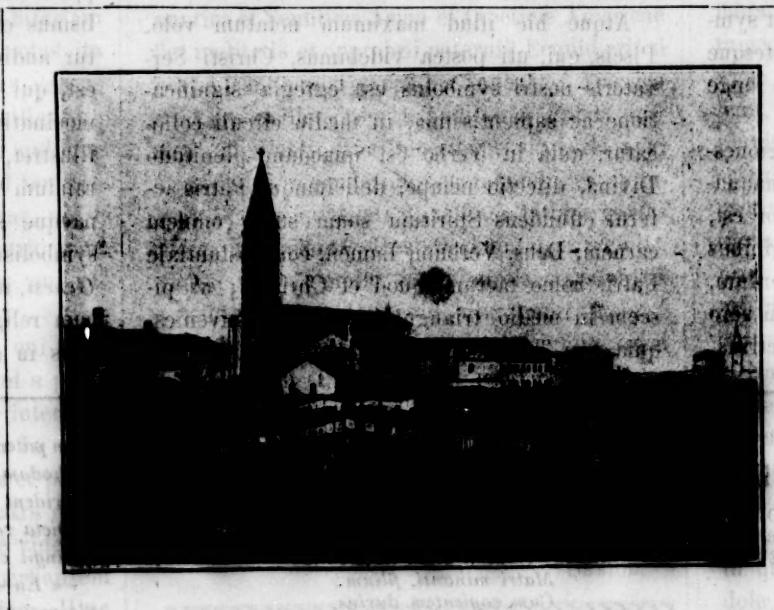
MARCUS BELLi.

DE "SYMBOLISMO",⁽¹⁾

I.

Symbolismi plurimae sunt species, cum per loca, res et personas late porrigitur; at, felicitate mirabili, res rerumque adiuncta sub una tantum imagine saepe, dum coacervat, amplectitur.

(1) Cfr. an. V, n. XII.

Caprulanae insulae prospectus.

enam, utilicet tum romani populi, tum gentium
extremarum. Adde his quae recensuimus, nempe
poeticam, iurisprudentiam, musicam; adde et
hinc medicinam, de qua olim in hoc ipso com-
mentario scriptum est (1); adde patriae lin-
guae disciplinam, et græcae, et atriusque gen-
tium litteras adde. Nonne satis habebis de Ro-
manorum eruditio[n]e feminarum?

G. P.

YACINTHES MERDAGUER.

Tunc itaque in litterarum cursum, poeta iam, est immissus, quarum in curriculo tam cito gramm proponeravit, ut vix secundum supra viginimum annum agens, incundae, quam dicunt, agis (gai-saber) magister sit in aula a centumviris dicta coronatus. Ut erat autem animo ultimimo praeditus, praeripi ad excelsa sentierat, ita ut ad divina sese totum converterit, atque tirocinium sacrum inierit, ex quo,

(1) Ofc. an. V, n. IV.

humanae atque divinae scientiae studiis expletis,
sacerdotio auctus discessit.

Quo ignito animo ad Musas ferebatur, eodem
ad sacra ministeria accessit, indefatigato opere
ad laborans, ut proximorum suorum animum cor-
pusque iuvaret. Nimiis tamen laboribus fractus,
brevi in morbum incidit, unde, nisi vir nobil-
issimus sollicitus ei subvenisset, pessimo forte
exitu exhaustus obiisset. Hic, Moecenas quasi
alter, Antonius Lopez marchio de Comillas fuit,
coetui illi praefectus ad naves, quae ex Ibe-
ricis litoribus ad Americanas oras itinera ex-
plent; cuius studiosis invitationibus Hyacinthus
cedens, inter sacerdotes venit, qui nautis et pere-
grinis, in iis quae sunt spiritua, operam con-
ferunt. Dum vero valetudinem reficit, dum mu-
nere pro viribus fungitur, novo Oceani late
immensi spectaculo poeta altius commovetur,
menteque concipit describitque illud Atlanti-
dae terrae exitium, ex quo fama scriptoris
hand peritura unquam manebit. Eximum enim
opus epica carmina lyricis contexta mirabili
modo exhibet, ut in choro illo celebratissimo

Hyscinthus Verdaguer.

**ab Aegeis insulis nancupato, quem iure Horatii
stile exaratum dixerunt.**

Canigó poema deinde secutum est, Catalaunis memoriis dicatum; tertiumque illud a Sancto Ioannis somnio nunonpatum, quo singulare Ioannes, dum in pectus Iesu reclinat caput, miram secundum quietem eas vidisse vices Ecclesiae, quae ad ultimas naque aetates essent oriture.

Inter haec autem, *lyrica* *Hyacinthi* *scripta* plurima edita sunt; neque numerus officit quidem postico afflatui, dicendi genere lectissimo. Dico immo in singulis *Verdaguerii* carminibus aliquid inveniri, quod non solum cogitatione et forma delectet, sed mira suavitate animum reficiat atque ad caelestia erigit. Equis *Calvariae* *flores* legens sanctorum Theresiae et Ioannis a Cruce spiritum renovatum non sentit? Quisnam humani animi certamina et luctationes ab Dei voluntati obtemperatione vincendas melius expressit? Offensioni remissionem, veniam, gratiam dandam quis placidius versibus suasit? Nec *Edylia mystica*, franciscalia praesertim, praeteream, quorum carmen illud « *Cancticum solis* » referens cum primum cognovi, anceps, candide fateor, diutius haesi, utrum Asisianam *Catalauniensem* praefferrem; tantam

illius vim hic in suum sermonem transtulisse
mihi videbatur.

Ceterum Franciscum illum, ob ingenii certe similitudinem, semper noster habuit dilectissimum, vitamque eius assidua recoluit memoria, quam imitaretur. Quapropter ruris in solitudine sibi ab amico quodam ad hospitium oblata (panper enim Verdaguerius perpetuo vivit) cum mortem adesse novit, iussit sese franciscalium vestibus indui chordaque praecincti. Funebria vero eius humilitatem splendore superarunt, prouti virum summum, poetam atque sacerdotem virtutibus et carminum fulgore maximum decebat. Nunc super eius tumulo fama sedet, gloriaeque purissimae lumen numquam restinguendum collustrat.....

FORFEX.

CAPRULANA INSULA.

Ad septemtrionalem oram Adriatici maris, media inter Liquetiae et Lemenis fluminum ostia, Caprulana insula sita est, quae a Porta Romatino septem et viginti milia, a Venetiis sexaginta milia passuum abest. Apud vetera, qui de ea scripsere, diversis nominibus passim appellatur: *Insula Caprulana* vel *Capritana*, *Caprensis*, *Capriae*, *Caprulae* etc.; *Aegida* et *Petronia*; quorum nominum primum, quod a sylva olim capris frequenti originem ducit, opportune proprieque in usum venit: etenim Gallicolius, Bernardini De Rubeis testimonio male fatus, *Aegidae* nomen, quo universis terrarum descriptoribus constat *Capodistria* oppidum designari, Caprulanae insulae falso tribuit. Contra ambigitur de appellatione *Petronia*, quam quidam repetitam putant a Petronio Didio Severo, Didii Iuliani, quem Pertinax imperio excepit, patre, cuius ex maioribus M. Aemilius consul fuerat, qui viam Aemiliam stravit. Hac autem via, una e tribus eiusdem nominis, ~~hanc~~ procul sylvam Caprulanam legens, in Orientem versus, Arimino Aquileiam usque patebat.

Quinam primi Caprulanam insulam incolunt, utrum indigenae an alienarum gentium hospitiis aut adventibus mixti, nondum in comperto est.

Unum tantum scimus, romanam classem in
Portu Rumatino, cui nunc *Falconera* nomen est,
iam ante annum post Ch. n. CCXXXVIII con-
sedit esse; unde patet usque a remotissima aetate
Caprulanæ insulae incolarum frequentiam sup-
petisse: idque epigrammata quaedam in agro
caprulano reperta atque a Philiasio, eruditissi-
mo viro, illustrata, quibus mentio fit de Li-
covia gente ac de liburnis et classiariis mili-
tibus haud dubie haec superi maris litora contra
barbarorum incursus tuerentibus, luculentissime
evincunt. Ideo Bottanius pro certo affirmat Ca-
prulanam insulam, antequam terrestres Veneti
in eam sese recipierent, longe satis cognitam
fuisse. At si, quod attinet ad pervetustam in-
sulae originem, ut fit temporum licentia, res
caprulanæ hoc usque tenebris occultatae et
circumfusæ latent, nil tamen posthac negotii
supererit inquirent de incolarum eius progres-
sibus et incrementis, qui, aetatis quam medium
vocant exordio, eo processerint ut de finitimiis

Testamenti volumine, symbolismus in Italianam adventat, exercetque manus et mentes illis praesertim saeculis, quae persecutionibus sanguinolenta fuere, partim ad ornandas martyrum criptas in catacumbis, partim in tesseris, quarum ope inter se Christiani noscerentur, partim in annulis, in catellis, in singulis, quae deferentur, denique in omnibus, quae domi haber possent palam et coram; nec fortasse locus est, nec regio, quae Romam hoc in genere superet, immo vix aequet.

Huic igitur symbolismo primas dabimus manus, non tamen enumeratione, quae taedium afferat, sed imaginum significatione et origine, quae semper delectant felici scientiae et artis connubio.

Duplici autem, qui tunc erant, usi sunt ratione; hinc symbolismus et duplex; alter qui notae narrationis, qui notae historiae episodium imagine ostenderet, allegoria quasi servata, praesertim si utriusque Testamenti aliquid narraret oculis; alter, qui signa quaedam sparsa monstraret. Hic alter autem rursus bifariam dividitur; nam est qui signa, qui notas ita disponit, ut in illis et ex illis integer sensus reddatur, atque omnino legatur et intelligatur; alter, qui uno, duobus, ad summum quinque solitariis hisce signis utitur, et aliquid tantummodo dicit expers narrationis historicae, unice innuens aut martyris cruciatus per instrumenta martyrii, aut fidem et spem hominis, qui supremum quievit.

Circa primum symbolismi modum, qui totus in allegoria est, nam a narratione vel a parabola Biblica ad praesentia saepe et interdum ad futura procurrerit, exemplum dabo. In catacumbis historiam Noe habemus; haberi et posset in aedibus Christianorum, cum idololatra respiens nihil intelligeret. Quid enim iste videbat? Iacentem hominem, obrutum vino, perflantem somnos, haud honesta nuditate patentem. Hinc praesto Cam cachinnans, irridens, promissa dextera, porrecto indice ostendens; illinc pudibundi Sem et Iaphet, humeris in patrem ebrium, ne viderent, conversis, pallium, quo cooperiretur, adducentes, tristes quidem fraterno scelere, tristes vero magis irrisione patris, in quem gradientur aversi facie, ne quid miserandae nuditatis illius vel forte oculis delibasse viderentur. Altiora tamen in symbolo Christianus sentiebat. Quippe in vinea Domini Sabbath fuit alter Noe, novum humano generi saeculum daturus, novumque foedus, pacis auspice Iride eximia super hoc mare magnum et aestuosum necessario sublevata (1), coruscante meritis, coruscante et exemplis. Atqui Noe hic alter caritate ebrius illa, qua filios hominum perpetua dilexit, obrutus cruciatibus, satiatus opprobriis, nudus obdormivit in Cruce (2). Tunc inverecundus ille Cam, qui et Hebraeus populus, « medius inter Aegyptum et Assyrios, habitator umbilici terrae », vituperatus Christum uti vituperarat, nunciat (Semitis Asiae, Iapeticis Europae) nuditatem et opprobrium Christi, et scandalum crucis, et mortis turpem somnum, quo malefactorem et seductorem populorum ipse muletaverat. At novus hic Noe a somno surgens, « quasi potens eruplatus a vino », memor se rogasse pro praesentibus ubi dixit:

(1) Alibi (S. BERNARDUS): « sublimata ».

(2) Cfr. S. BERNARDINUM, *De passione Domini*.

« Pater, ignosce illis, nesciunt enim quid faciunt », maledictionem horribilem, quam petiere dicentes: « Sanguis eius super nos et super filios nostros », filiis eorum reliquit habendam, non revocavit, non delevit. Itaque, instar Chanaan filii Cam, maledictionem induti, « dispersi, palabundi, et caeli solique sui extorres... sedebunt sedebuntque dies multos sine templo, sine rege, sine altari, sine sacerdotio »; videntes non vident, intelligentes non intelligunt, nomen suum quasi ignominiam servitutis circumferentes.

An et hoc unum? Altius perspice. Est alia quoque civitas, latina gens, in qua et vinea Domini Sabbath, in qua et ille habitat, qui vocatur in patriarchatu Noe, qui Pontifex secundum ordinem Melchisedech, pro Christo in terris est sacerdos aeternus, mysticae navis, quam a Christo per Petrum suscepit, gubernator supremus. Ecquid erit si novus Cam, secundo genitus, post synagogam scilicet, et ante vocationem gentium barbararum, regia nudatum clamyde, vituperatum conviciis indicet, ac nuntius et Semiticis Asiae et Iapeticis Americae fiet nuditatis et opprobrii paterni? Ecquid erit si novus ille Sem, si novus hic Iaphet ex America et Asia pallio proprio nuditatem Patris operient, et silentio tristi moestoque vituperia novi Cam huius rependerint venerabundi, et opitulantes? Numquid, uti filius Cam, latinae gentes hisce deservient? Heu Occidentales populi!, audite verba Domini comminantis: « Auferetur a vobis regnum Dei et dabitur genti facienti fructus eius » (1). « Gens enim et regnum, quod non servierit (Domine) tibi, peribit, et gentes solitudine vastabuntur » (2).

En quid symbolus iste allegoria sua tradit.

Numquid supervacaneae pictura historiae tibi videtur? O lector, « praedicta lege, impleta cerne, implenda collige »....

SENIOR.

DE INFANTIBUS ET PUERULIS

APUD INDOS AMERICAE.

In foederatis Americae borealis civitatibus liberum edidit Ella M. Roff, Anaderko-Oklahoma nata, in quo singularia quaedam et notata digna tradit de pueris et infantibus aborigenum Americanorum. Hi igitur, qui adhuc reliqui sunt e populis olim regionem incolentibus, et ante vires et arma advenarum undeque immigrantium recentibus in Alpes, quae Serupei Montes nuncupantur, mores ritusque servant suos, quos antiquitus a maioribus acceperunt.

Cunae itaque conficiuntur ex pelle bubali, quam sudes opportune in quadro sustinent, constituentes veluti absidem, aut aediculam, quae et moveri et circumferri facile possit. Similitudinem num, et imaginem cupis? Habes in sandaliis, quibus Norvegiani super altis nivibus impune gradientes utuntur. Matribus ea cura est, ut omni diligentia et industria cunas ornent, queis pignora cara credunt viscerum suorum. Quare et vitrei globuli, et plumae, et flores, et versicolores multicoloresque taeniae adhabantur, ut oculis inhabitantium delectatio aliqua sit; praecipue enim coloribus attrahuntur infantis.

tuli. Atque his, praeter breviora momenta temporis ad munditium necessaria, unica domus, mansio, mors est illa aedicula, loculamentum illud integro ferme anno infantiae primae.

Secundis rebus, cunae illae imponuntur exigui equi dorso, quem, proximum diu puellulo, asuetum hunc fecerunt ut eognosceret, ut amaret et, - mira animalis huius indoles! - gnarus impositi, deferendique ponderis delicatuli, ita se gressu, succus, citatiore gradu, cursu denique temperat, ut nec abiiciat, nec noceat, nec a nucleo tribus facientis iter, nec a parentum tentorio, si castra posita fuerint, longius aberret. Quae omnia equulus ille mirifice praestat, comesque, sociusque, praesidium subsidiumque in periculis, quin etiam et custos erit praesens, adstans, inseparatus et inseparabilis pueri, adolescentuli, donec sufficient vires; hae ubi deficiunt, coram hero et amico libenter morietur.

Ita porro cunis agitatur infans, ita assuescit aeri liberrimo, nisi forte, cum sit mansio, vel mors apud nemus, aut apud arborem, genetrix ramo alligaverit aediculam, ut ramo dependeat. Tunc venti agitabunt cunas, aves cantu lallabunt, suadentes somnos, quos ille sub sole, sub pluvia aequa placidus arripit, carpit. Unum superest ne vultur immanis condor, ne serpens vectis, *boa-constrictor*, aut *pito-maculosus*, ne tigris Americana *jaguar* auferant, vorent, quod prae ceteris facilissimum, si mater depositerit vel in rupe altiori, vel edito in tumulo, vel si custos negligens fuerit.

Nascenti parvulo nullus religionis ritus circa nomen imponendum; pater, quod placuerit, imponet, probent vel renuant mater, avi, amitae, avunculi; solet autem plerumque nomen accipere a casu, quo sit percusus eo die, vel antea, vel a quavis conditione et circumstantia rerum, in quam forte inciderit, quod quidem, data inde sermonis, quo utuntur Indi, haud quidem difficile; coagmentant enim plura vocabula in unum, et inde nomen conficiunt certa praeditum peculiarique significatione, ut si hebraice dices *Captholim* scilicet « intermontium »; *Almo*, nempe « Aqua tacens » aut « abdita »; *Belsebub*, hoc est « potens » seu « dens musca »; *Altar*, scilicet « Dei petra »; sic latine: *pau-ciloquium*, *anteferre*, *damnigerulus*, *cupressifer*, sic graece λεύκιππος, φιλοσοφίς, λευκόθρης, etc.

Itaque apud eos nomina viri vel mulieris habentur, quae idem sonant ac: sagitta - volans, nubes - bona, aquila-ingens, flumen-inundans. Quidni? Exstat apud eos homo, cui nomen « Dux Miles »; quum enim hic imperator stationes et castra civitatis Anaderkensis inviseret, devius aberans, in Indorum tabernaculum incidit forte, bono tamen alite, quia invenit a quibus petret quoniam in loco esset, quaenam tenenda via, ut rediret ad suos. Rogatus de nomine, nam hospitio amicissimo receptus, ut mos Indis est, se Miles, Anglicum ducem, esse dixit. Tunc: « Opportune et belle - materfamilias (nam pater aberat), conclamat - filium meum, heri natum, Miles-Ducem appellabo ». Ita nomen infantis compositum fuit.

Quum infans in itinere fuerit, si equulum illum excipias, nemo curat infantulum, nemo puellulum; ubi tentoria disposita fuerint, mater, pater, consanguinei certatim de illo curam gerunt;

(1) MATT., C. XXI.

(2) ISAIAS., C. LX, v. 12.

CONSTANTINI PISONI

CANDELARUM AD SACRA OPIFICIUM EXCELLENS, PRAEMIIS INSIGNE

ab anno MDCCCLIII constitutum

Romae in Italia, Corso Vittorio Emanuele 127-129 et Via de' Sediari 1, 2, 3.

Vaticana Basilica
cam instruit, quoties
de Beatificatione aut
Canonizatione so-
lemnne sit.

Clientes frequen-
tissimi sunt in Urbe,
in Italia et apud ex-
teras gentes.

undique manavit.

Cereas faculas ad
noctem conficit, eas-
que ad decem usque
ac duodecim horas
diurnas, Ecclesiis
ac familiis necessa-
rias, quod parsi-
moniam cum salu-
britate et munditie
coniungant.

faculis suppeditat.

OPIFICII PISONI PROSPECTUS

ROMAE, Via Ortì Alibert 13-15 (Lungara)

Res per omnem orbem exportatur nullo intentum impendo.

VARIA

Ephemrides Diurnae optima
animo et corpori.

Non ultra! conelamat ferunt ad Gadita-
num fretum, dividente Hercule pulchro Euro-
pam ab Africa nisu magno. Idem pro Actis
diurnis, quin et pro libris dicendum nunc est;
quippe duo Croesi Americani chartam nuper-
rime perfecerunt saccharo et farinaceo glutine,
Aliisque cachinnis ita conditam, ut scribendis
optima et nutritioni optima, et gustui optima
quoque habeatur. Itaque cum sit in votis ex
ea confiando fore ephemrides, libros et quot-
quot huiusmodi, aliquid addendum erit Flacco
scribenti:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci
Lectorem delectando pariterque monendo.

Iam dicimus et nutriendo.

O fortunati pueri, sua si bona norint!

Libros legent et una verabunt! Dum eru-
duntur enim delectantur una et aluntur.

Hoc nunc inter cultus, caeremonias,
et ritus?

Rustici moris erat coram oscitare, et hiante
ore voces emittere inconditas, brachia proten-
dere, attollere, magno proximorum incommodo,
maxima facie turpitudine. Amodo nihil de hoc;
nam

Tempora mutantur, nos et mutamur in illis.

Medicus Lipsiensis gravibus argumentis pu-
blica per diaria ostendit nihil oscitazione sal-
ubrius, nihil gratius, nihil magis homini ne-
cessarium; quam si quis impedit cultus et

urbanitatis praetextu, reus exit quasi datae
mortis, aut saltem laesae salutis; nam (verba
viri fiducia refero) oscitacionum series prodest
corpori magis quam medicamentum quodcumque
confortans, «tonicum». Toto rictu, hiatu,
pectore dum oscitamus, pulmones amplificantur,
nova oxygeni vis eaque major miscetur san-
guini; dum vero hiantes brachia protendimus,
nervi, musculi, tendines, quot sunt in pectore,
in toto corpore, actione augmentur; si ergo
actione, etiam virtute et reficitur, et corroboratur,
et revirescit homo quantus est. Quid
plura? Praestat cuivis exercitio gymnastico,
praesertim, dico ego, cum cantu, et perrectione
brachiorum ac orarium. Haec ille. Ergo in phy-
sim et similia conclamatum est!

Pipionibus nuncis quid obsit.

Experimentia plerisque statutum est pipio-
nibus volantibus obesse nebulas, eosque a vol-
atu vel prohibere, vel in volatu coercere, re-
tardare, impedit. Summa est haec rei. Quin-
quaginta chilometrorum spatia emetuntur et
praeterunt hora, minus quadrante, una, si pu-
rus aëris; si vero nebulosus, inter tres horas,
et interdum quatuor integras, vix metu vol-
atu contingunt. Undenam? Oculum, instinctum,
humiditatem num in trutinam vocabimus? Suo
tempore certe.

Enorme ovum, et nova avis.

Londini in Museo South-Kensington ossa
cretes asservatur maxima cuiusdam avis, quae
temporibus ante historica monumenta fortasse
vixit, et cui nomen Aepyornis Maximus. Huic
statura tria intra metra ac centimetra decem
procera. Hisce vero diebus venale fiet ovum,

quod in insula Madagascar, ubi et Aepyornis
repertum est. Ovum hoc sex ova struthionis
magnitude aequali, nempe circiter ova, non
genta gallinarum nostrarum. Recens profecto
non est, at certe antiquitate, longe, non minus
ac pondere, et volumine, ceteris avibus antecellit. Corix, quo includitur narrare, duxo
facile scalpro dolabilis reputatur, praesertim
cum opinio sit altitudine lapideae materie
centimetra aquari circiter duo, plus minusve.
Comessuris prosit!

Lociones

Nudius tertius, uti mihi relatum est, e vico
Sabino eodem curru redibant nonnulli Romam,
qui illuc rusticatum iverant, et usque ad festum
solemne Sancti Patroni moram fece-
rant. Inter eos quidam erat, incredulus, si lo-
quenti fides habenda, qui iocis tolerantiam
humilis Minorita et argutia vexabat; Minorita
vero, dicta oratione panegyrica, ad Urbem
una cum reliquis festinabat. Effusus imber
pontem cooperuerat, qua de causa necesse
fuit ad diversorum autugere ne diluvio obru-
rentur, vel abriperentur a flumine. In diverso-
rii vestibulo villicus erat chorda ducens asinum.
Tum incredulus Minoritam interrogat:
— Scisne, sodes, in quo Minorita sit diversus
ab asino? Hic in fronte chorda praecingitur,
Minorita in lateribus.

Pacatus huic Minorita: — Tu vero scisne in
quo incredulus ab asino differat?

Ille argutiam hominis metuens: — Differ-
entiam, de qua dicis, ignoro.

Tunc Minorita: — Et ego pariter nescio in
quo uteque ab alio differat!

— Pulchre!, bene!, recte! — quoniam audi-
vere conclamarunt.

P. d. V.

